

מבוא

שלום לכולן. ברוכות הבאות למפגש היומי שלנו, המפגש של "עיניים על עזה". היום מתארחת אצלנו עורכת דין רעות שאער, מנהלת המחלקה לזכויות האדם בשטחים הכבושים באגודה לזכויות האזרח. האגודה, אנחנו יודעות, הגישה מספר עתירות לבג"ץ בעניין מניעת סיוע הומניטרי לאוכלוסיית עזה. אך היום רעות תאיר בפנינו היבט אחר של עבודתה, כזה שכמעט לא עסקנו בו, לא הקדשנו לו דיון עד כה: עבודתם של ארגוני החברה האזרחית בתוך עזה עצמה. אז תודה רבה לרעות שבאת לשוחח איתנו היום ואנחנו מחכות לשמוע.

הרצאה

צהרים טובים כולם. אני רוצה קודם כל להסביר למה בחרנו לעסוק בנושא הזה היום, מתוך העובדה שאנחנו, האגודה לזכויות האזרח וארגוני זכויות אדם נוספים, עסוקים מאוד בפשעי מלחמה שמתבצעים בעזה, במצוקה ההומניטרית, ובוודאי בימים האחרונים, בתקיפה על העיר עזה והשלכות הקטסטרופליות שלה. אבל, כשדיברתי עם ליאור לפני מספר שבועות, הבנתי שכבר היה בפרום הזה עיסוק בנושאים שעתרנו לגביהם, בסיוע ההומניטרי, בבתי החולים, במניעת טיפול רפואי ובנושאים אחרים. והיה חשוב לי דווקא להאיר את גדולת הנפש והפרו-אקטיביות המאוד מרשימים שעדיין קיימים בעזה, בלי לעשות pinkwashing בשום צורה ואופן. אני חושבת שזה עדיין מרשים מהבחינה המעשית והאנושית, להבין ולראות כמה אנשים וכמה ארגונים בעזה ממשיכים לפעול כדי לנסות לסייע לאנשים מסביבם עם המצוקות הבלתי נגמרות. ורצינו להאיר גם את הפן הזה. זה קצת מזכיר לנו סיפורים שאנחנו מכירים על גדולה אנושית, מהגטאות, ממחנות הריכוז, מכל מיני קטסטרופות אנושיות אחרות, אם ובלי להשוות, זה לא משנה. אבל זה משהו שצריך להתייחס אליו. Disclaimer אחרון: אני אגיד שאני אציג פה את הפעילות של הארגונים, חשוב לי להציג אותה כשלעצמה. אין פה שום אמירה שהפעילות הזאת מצליחה במידה ניכרת להקל על המצוקה, או להקל על האסון ההומניטרי שמתרחש ברצועת עזה. בוודאי אין יכולת כזאת. אני לא במיוחד אוהבת את הניסיון להציג את תושבי עזה כאילו הם חסנים בפני מה שעובר אליהם, או מה שקורה להם. אבל אני חושבת שצריך להראות גם את הצד הפעיל של העניין. אני אגש לגופם של דברים.

אני התוודעתי לעובדה שבעזה פועלים הרבה מאוד ארגוני סיוע מקומיים שהם ממש ארגוני grassroots, ארגונים שאנשים מקומיים הקימו מתוך פעילות קהילתית או מתוך יוזמה שלהם, דרך פורומים של ארגונים שהאגודה לזכויות האזרח וארגונים ישראליים אחרים חברים בהם, יחד עם ארגונים בינלאומיים וארגונים פלסטינים. הפורומים האלה פועלים ביחס לגדה וביחס לרצועת עזה. יש clusters, זאת אומרת קבוצות שמתכנסות לפי נושא, יש קבוצה שנקראת Legal Task Force, שחלק מהארגונים שאני אדבר עליהם היום חברים בה, ואנחנו נפגשים פעם בשבועיים לאורך המלחמה. כל פעם שהמצב מאוד-מאוד חמור, אני אומרת לעצמי "בוודאי היום הם לא יעלו, או שבטח הם יגידו שהם נאלצו להשבת את הפעילות שלהם". וכל פעם מחדש אני נדהמת לראות שעורכי הדין, והעובדים הסוציאליים, והעובדים הקהילתיים, ואנשי הרפואה, וכל הקולגות שלנו שעובדים בארגונים האלה, ממשיכים להצטרף לפגישות, לפעמים על רקע רעשי הלחימה, ולספר איך הם מסתגלים ואיך הם ממשיכים לעבוד. וזה מה שרציתי לחלוק איתכם, קצת מידע עליו היום. אני מניחה שמי שירצה יוכל לקבל ברשת עוד מידע על איזה ארגון שהוא רוצה, וגם לתמוך בהם בדרכים אחרות.

הנושאים שבהם אנחנו רואים הרבה פעילות של ארגוני חברה אזרחית בעזה מופיעים על השקופית הזאת. יש לנו סיוע משפטי, סיוע חומרי במזון, בכסף, סיוע רפואי ופארא-רפואי, ארגוני חילוץ והצלה. יש לנו ארגונים שמתמחים במה שנקרא Site management, במחנות פליטים ועקורים שמוקמים ומוזזים ברחבי הרצועה, ארגונים שמתמחים בתמיכה פסיכו-סוציאלית ונפשית, ויש בתוכם לא מעט ארגונים שמתמחים בסיוע סוציאלי ופארא-רפואי, ספציפית לנשים ולילדים (אתייחס לזה תכף בהמשך). וארגונים שעוסקים בתשתיות, בפניו פסולת, ובסיכונים סביבתיים, שאנחנו יודעים שהם נרחבים מאוד לנוכח היקף ההרס ברצועת עזה.

הארגון הראשון שאני ארצה קצת לדבר עליו הוא "ארגון ההגנה האזרחית הפלסטיני". זה בעצם ארגון שהוא מקביל למכבי האש ברוב המקומות, שעוסק בכיבוי אש ובהצלה מאז שפרצה המלחמה, גם בסבבי לחימה קודמים אבל באופן חסר תקדים במלחמה, מאז השביעי באוקטובר. העובדים של הארגון הזה נקראים לאחר כל הפצצה לאתר ההפצצה, מעמידים את עצמם בסיכון מאוד-מאוד משמעותי ומנסים לחלץ ולהציל פצועים, נפגעים וגם גופות של הרוגים מתחת להריסות או מתוך השריפות, בהתאם לנסיבות של התקיפה. הארגון הזה דיווח, נכון לחודש יוני [2025], על כך ש-113 מבין העובדים שלו, שחלקם עובדים בשכר וחלקם מתנדבים, נהרגו במסגרת התקיפות הישראליות. זה המקום להגיד שעובדי סיוע ועובדים הומניטריים אמורים להיות מוגנים מפני תקיפה. בכלל, אזרחים אמורים להיות מוגנים, אבל עובדי סיוע הומניטרי אמורים להיות מוגנים בהוראה ספציפית שמתייחסת אליהם. צריך לאפשר להם לעבוד ולהציל חיים ולפנות פצועים ולהגיש סיוע. אבל, לצערנו הרב, הנתונים מלמדים על סדר גודל של 500 עובדי סיוע שנהרגו מאז תחילת המלחמה. אני אגיד שהנתון

הזה הוא נתון מוערך בגלל שיש הרבה חוסר עקביות בדרך שבה אנחנו מגדירים עובדי סיוע. יש גם עובדים סוציאליים שיכולים להיות מוגדרים ככאלה. יש עובדים שהם בתפקידים יותר רשמיים. [בכל אופן] זה סדר הגודל [של ההרוגים]. כאשר כ-85-80 אחוז מס"ך העובדים שנהרגו הם עובדים מקומיים, עזתים, פלסטינים, והיתר הם עובדים מארגונים בינלאומיים, זאת אומרת, אזרחים זרים שהגיעו לעזה למטרה הזאת ונהרגו ב[מהלך] שירותם.

יש כאן עדות של אחד העובדים של ההגנה האזרחית הפלסטינית שמספר על שגרת העבודה שלהם. איך הוא מגיע לתחילת המשמרת ורואה שיש להם מספיק מים, אבל רכבי החילוץ והסיוע לא תקינים, נפגעים בהפצצות, המצברים שלהם ריקים, אין להם מספיק דלק. נציין שישראל לא אפשרה להכניס לרצועה ציוד תיקון וחלפים לציוד ההנדסי שההגנה האזרחית זקוקה לו כדי לחלץ פצועים והרוגים מתחת להריסות, דבר שמשליך ישירות על היכולת של הארגון הזה להציל חיים. יש פה גם התייחסות של העובד הזה בשם אחמד רדואן. זו כתבה שהתפרסמה בתקשורת הבינלאומית, בה הוא מספר על הדאגה של המשפחה לו. המשפחה שלו נמצאת במחנה עקורים והוא יוצא לרדוף אחרי ההפצצות. ידוע שהרבה מהעובדים האחרים מסכנים את עצמם וגם מוצאים את מותם בפעילות. הוא מספר שהוא כבר לא משתף את המשפחה והילדים באירועים שהוא חווה. הוא רוצה לגונן עליהם במידת האפשר, למרות שהם הם חווים את הקשיים בעצמם ועל בשרם.

הארגון השני שאני רוצה לספר עליו הוא ארגון יחסית מוכר, ונקרא PCHR- Palestinian Centre for Human Rights, "המרכז הפלסטיני לזכויות אדם". הוא ארגון שמציע בעיקר סיוע משפטי ומרכז הפעילות שלו ומקום ההקמה שלו הוא ברצועת עזה. הוא פועל היום גם בגדה המערבית. ארגון יחסית ותיק, שגם מתעד, וגם מנטר, וגם פועל משפטית ברמה העקרונית, ברמה של ההליכים עקרוניים וגם ברמה של סיוע משפטי פרטני. הוא ממשיך לעבוד ברצועת עזה גם היום, לאורך כל המלחמה, בתחום זכויות האדם והפרת זכויות אדם על ידי כוחות הכיבוש, אבל גם בשורה של תחומים משפטיים אחרים. משהו שמאוד הפתיע אותי לאורך המלחמה, כשאנחנו נפגשים עם הקולגות הפלסטינים שלנו, זה שיש שם עיסוק רב מאוד בנושאים של יום-יום, נושאים שאולי אינטואיטיבית לא היינו מצפים שיעסיקו מאוד אנשים שנמצאים תחת לחימה כל כך כבדה, ובמצב של אסון כל כך כבד. אבל תושבי עזה גם נדרשים למצוא פתרונות לכל מיני מצבים מעשיים. למשל, לילדים שנולדו ואין דרך פשוטה להשיג עבורם תיעוד לזה שהם קיימים: תעודות לידה, תעודות זהות לרשום אותם. ומהצד השני של המטבע, אנשים שנהרגו או נפטרו וצריך להשיג תעודות פטירה ומסמכי ירושה. נושא מקרקעין, של זכויות קניין: על אף שרוב בנייני המגורים בעזה נפגעו במידה כזאת שהם לא יכולים להיות מאוכלסים או נהרסו, יש עיסוק בזכויות מקרקעין ואיך לשחזר את המרשם בנוגע לזכויות, אחרי שישראל השמידה את רוב מרשמי המקרקעין והמרשמים האזרחים ברצועה בהפגזות שלה, כי היא מייחסת גם את הפונקציות האזרחיות של השלטון בעזה לחמאס.

כל הדברים האלה תופסים חלק ניכר מסדר היום של הארגונים. וזה היה משמעותי במיוחד בתקופת הפסקת האש, כשהארגונים כבר התחילו לבנות לעצמם תוכניות על איך בעצם מיישבים מצב שבו יש מגרש שהיה עליו בניין שחיו עליו 10 משפחות והמגרש הזה הרוס. איך מקימים להם בעצם הוכחה לזכות הבעלות שלהם, ואיך מקימים להם דיור חלופי. אני יכולה בעוד דקה להזכיר את הארגונים האחרים. דיברנו על "המרכז הפלסטיני לזכויות אדם". אני מדלגת על העדות של העובדים שלהם. מאוד חשוב לי לספר על ארגונים שעוסקים בזכויות נשים. Wefaq Society for Women and Child Care הוא ארגון אחד שמגן על נשים. יש עדיין מקלטים לנשים נפגעות אלימות בעזה שנאלצים להעביר אותם ממקום למקום בגלל הלחימה והעקירות, וממשיכים לדאוג להגנה ולבריאות לנפש של נשים נפגעות אלימות מגדרית. GINA- Gaza Infant Nutrition Alliance הוא ארגון נוסף שעוסק ספציפית בהנקה, נושא ענק עם חשיבות מצילת חיים ברצועת עזה. הארגון שנרשם בסקוטלנד כדי שלא ימנעו ממנו מימון, בגלל חוקים שונים של מניעת מימון טרור. אנחנו רואים פה סטיקר של גיוס כספים לאגודה הזאת באמצעות מכירת אומנות בסקוטלנד. PMRS-Palestinian Medical Relief Society הוא ארגון שהוא קצת מקביל למגן דוד אדום הישראלי, אבל הוא פועל כעמותה ללא-רווח, ולא כארגון ממוסד ורשמי. בעצם, הוא עוסק בכל הפונקציות של רפואה ציבורית ברצועת עזה כדי למלא את הווקום שנוצר כשכתי החולים קורסים או כורעים תחת הנטל של חולים קשים, פצועים כתוצאה מאירועים מרובי נפגעים. והארגון האחרון הוא YVS-Youth Vision Society ברצועת עזה, שהוא גם ארגון מקומי שצעירים הקימו. הוא עוסק גם במניעת אלימות מגדרית, אבל גם בשורה של נושאים אחרים. בסיוע לאוכלוסיות פגיעות. זהו, זה החלק האחרון ממש בקצרה.